

Seikkailupedagogiikkalähtöisen oppimis- ja työelämäohjaustuvuushankkeen toimintamallikuvaus

Juho Peltonen ja Sari Timonen 6.6.2026

Seikkailupedagogiikkaan ja erityisesti siihen lukeutuvaan merivalmennusmenetelmään perustuvassa Jiippi-hankkeessa pyrittiin vahvistamaan haastavista tilanteista ponnistavien nuorten aikuisten yhteiskunnallista osallisuutta. Toiminnassa hyödynnettiin seikkailukasvatuksen elementtejä, erityisesti ryhmäyttävää harjoittelua ja reflektion tukemista. Konsepti sisälsi yksilö- ja ryhmäohjausta sekä uravalmennusta.

Hankkeessa kehitetty malli tarjoaa yksilöllisiä, räätälöityjä reittejä reittejä opiskeluun tai työelämään. Siihen sisältyy mielekästä ja osaamista lisäävää toimintaa, se antaa osallistujille vertaistuellisen yhteisön sekä joustavaa tukea oman suunnan löytämiseen.

Toiminta oli suunnattu pääkaupunkiseudulla asuville 18–35-vuotiaille nuorille aikuisille, jotka olivat työ- tai opiskelupaikan ulkopuolella tai joilla oli muita kasautuneita haasteita. Hanke oli Euroopan Unionin osarahoittama ja se toteutui 2023–2026.

Toteuttajat ja kumppanuudet

Hanketta toteuttivat Valo-Valmennusyhdistys ja Y-Säätiö. Molempien taustalla oli vahva kokemus kohderyhmän tavoittamisesta sekä seikkailukasvatuksen, ei-muodollisen oppimisen ja asumissosiaalisen työn osaamista. Toiminta perustuu laajaan yhteistyöverkostoon: vene- ja purjehdustoimijat, koulutusorganisaatiot, työllisyys- ja sosiaalipalvelut, seikkailukasvatustoimijat sekä vapaaehtois- ja kansalaisjärjestöt.

Merivalmennus voidaan osin hankkia ostopalveluna. Merkittävin alan toimija Suomessa on Suomen Purjelaivasäätiö (Sail Training Finnish Association= STAF), joka on soveltanut ja kehittänyt Sail Training – eli merivalmennusmenetelmää vuosikymmenten ajan. Suomen purjelaivasäätiöllä suuri koulutusalus Kuunari Helena, joka oli keskeisin Jiippi-hankkeessa käytetyistä aluksista.

Yhteistyötä tehtiin myös Suomen merimuseon kanssa, jonka omistama historiallinen luotsikutteri Pitkäpaasi oli hankkeen käytössä. Lisäksi hankkeessa tehtiin alusyhteistyötä meripartiolippukunta Navigator rf:n ja veneilyseurojen kanssa.

Edellytykset ja resurssitarve

Mallin toteuttaminen edellyttää rahoitusta 2–5 henkilön työpanokseen, aiheeseen soveltuvaa osaamista, verkostoyhteistyötä sekä tarvittaessa ostopalveluja ja vapaaehtoistoimijoita. Merivalmennus vaatii soveltuvaa kalustoa ja osaamista, mutta sen

voi hankkia ulkopuolisena palveluna. Henkilöstöllä tulee olla koulutusta nuorten kanssa tehtävään asiakas- ja ohjaustyöhön; osaamisesta tulee löytyä seikkailukasvatuksen ja työvalmennuksen sekä oppilaitosyhteistyön osa-alueita.

Jiippi-hankkeen henkilöstön roolit:

- Projektipäällikkö: koordinointi, raportointi, rahoittajayhteydet, viestintä, oppilaitosyhteistyö ja merellisten toimintojen organisointi.
- Ohjaajat: seikkailu- ja merivalmennuksen toteutus, yksilö -ja ryhmäohjaus.
- Tutkija: arviointi palautteen ja tuotetun ja kerätyn aineiston perusteella, arviointiraportin laatiminen
- Verkostokumppanit: eri alojen toimijat yhteistyön toteutuksessa.

Tiivistelmä

Jiippi-hankkeessa kehitettyä kokonaisuutta voidaan toteuttaa sellaisenaan tai osittain soveltaen. Keskeistä prosessissa vaikuttaisi tutkimuksen ja osallistujapalautteiden perusteella olevan mielekkääksi koettava toiminta, seikkailukasvatusmenetelmälle ominaiset harjoitteet ja yhteisön rakentuminen.

Mallissa seikkailutoiminnan ympärille muodostuu turvallinen nuorten aikuisten yhteisö, joka tukee osallistujien kuntoutumista sekä asumisen taitojen, koulutuksen ja työllistymisen tarpeita. Keskeisiä menetelmiä ovat merivalmennus, seikkailukasvatus ja yksilöllinen ohjaus; teemoina ovat opinnollistaminen, työllisyyden vahvistaminen ja arjenhallinnan tukeminen. Ohjaustyössä korostuu kanssakulkijuus ja osallisuutta tukevat lähestymistavat.

Mallin ydin koostuu osallistujista, vertaisohjaajista ja ammattilaisista; verkostoa täydentävät vierailevat asiantuntijat ja vapaaehtoiset.

Varsinaista toimintaa voidaan kuvata toiminnan kehänä, joka sisältää voimannuttuttavia aktiviteetteja merellä, maalla ja kaupunkiympäristöissä. Se sisältää lyhyitä päiväpurjehduksia, useamman päivän merivalmennusprosesseja eri aluksilla sekä ympärivuotisesti toteutuvaa vaellus- ja retkeilytoimintaa sekä muita seikkailupedagogiikan sovelluksia.

Osallistumisen kynnys pidetään matalana. Osallistujille ei ole varustevaatimuksia, kuntovaatimuksia, taloudellisen panostuksen vaatimuksia, ylipäättään esteettömyys on huomioitu, ohjaajat ovat helposti tavoitettavissa ja pitävät yhteyttä osallistujiin säännöllisesti.

Mallin ulkokehällä on räätälöityjä opiskelun, oppisopimuksen ja työllistymisen väyliä, joita hyödynnetään jatkopolkujen tukemisessa. Laaja yhteistyö koulutus-, työ- ja merenkulkutoimijoiden kanssa mahdollistaa siirtymiä käytäntöihin.

Toiminnan tavoitteet

- Tukea osallistujien kuntoutumista sekä asumisen, koulutuksen ja työllistymisen tarpeita.
- Lisätä asumisen valmiuksia ja vähentää asunnottomuusriskiä.
- Vahvistaa osallisuuden kokemusta: lisätä yhteisöön ja yhteiskuntaan kuulumisen tunnetta, hyvinvointia ja mielekästä tekemistä.
- Tarjota vertaistukea, sosiaalisia verkostoja ja mahdollisuuksia osaamisen kehittämiseen.
- Vahvistaa toimintakykyä, vuorovaikutustaitoja ja itsetuntemusta.
- Madaltaa kynnystä hakeutua opinto- ja työllisyyspoluille sekä auttaa työ- ja opiskelupaikkojen löytämisessä.
- Kehittää seikkailu- ja merivalmennuskäytäntöjä nuorten itsensä ja muiden toimijoiden hyödynnettäväksi

Arviointi ja seuranta

Hankkeen etenemistä suunnitelman mukaan seuraa projektipäällikkö, ohjausryhmä ja toteuttajien hankehallinto. Toiminnan tuloksellisuutta verrataan hankesuunnitelmaan ja määrällisiin tavoitteisiin (mm. tulosindikaattorit). Viikoittain kokoontuva projektiryhmä käsittelee jatkuvasti saamansa osallistujapalautetta ja kehittää toimintaa tavoitteita vastaavaksi.

Osallistujien henkilökohtaisia tavoitteita ei varsinaisesti aseteta, mutta heti alkuhaastatteluissa kysytään, mitä muutoksia osallistuja haluaisi hankkeen kautta saavuttaa. Myös seurantatutkimus kulkee mukana hankkeen alusta loppuun. Jiippi-hankkeen alussa käytettiin mm. 3X10D -elämäntyytyväisyysmittaria.

Alkukartoituslomakkeessa kysytään mm. taustatietoja, tavoitteita ja terveystietoja.

Edistymistä ja vaikuttavuutta seurataan kehittävän arvioinnin menetelmällä, jossa kuvataan toimintamekanismit ja vaikutussuhteet sekä tuodaan esiin kohderyhmässä tapahtuva muutos.

Arviointiaineisto hyödynnetään tutkimus-, kehitys- ja viestintätarkoituksiin, ja kehitettyjä menetelmiä voidaan soveltaa muissa osallisuutta lisäävissä toiminnoissa.

Toiminnassa käytettiin seuraavia seurantamenetelmiä:

- Alkukartoituslomake (taustatiedot, tavoitteet, terveystiedot, suostumukset).
- Modulikohtainen palaute (esim. kolme kysymystä: mitä opit, mikä oli vaikeinta, mitä seuraavaksi).

- Seuranta 6 ja 12 kuukauden välein (työ-/opiskelutilanne, harrastustoiminta, itsearvioitu hyvinvointi 1–5).
- Ryhmähaastattelujen runko: yhteisöllisyys, minäkuva ja käytännön muutokset arjessa.
- Rahoittajakohtaiset määrälliset tulosindikaattorit

Osallistuminen ja kohderyhmä

Hankkeen kohderyhmänä 18–35-vuotiaat pääkaupunkiseudulla asuvat nuoret aikuiset, joilla on kasautuneita haasteita ja riskinä jääminen yhteisöllisen toiminnan ulkopuolelle. Toiminta on avointa ja tasavertaista sukupuolesta riippumatta. Erityistä huomiota kiinnitetään myös mielenterveys-, päihde- ja muissa haasteissa oleviin osallistujaryhmiin. Osallistuminen on vapaaehtoista ja maksutonta. Toiminta edellyttää kohtuullista toimintakykyä, päihteettömyyttä tapahtuma-aikana ja suomen kielen riittävää taitoa; saavutettavuusvaatimukset huomioidaan, mutta kaikki toiminnot eivät sovellu kaikkiin erityistarpeisiin.

Osallistujia rekrytoidaan yhteistyössä haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten kanssa toimivien tahojen kautta ja järjestetään kohderyhmälle suunnattuja esittelytilaisuuksia. Hanketta esitellään myös sosiaalisen median ja verkkosivujen kautta

Hankkeeseen hakeudutaan ilmoittautumiskaavakkeella, joka löytyy hankkeen verkkosivuilta. Osallistumiskriteerit täyttävät hakijat kutsutaan alkuhaastatteluun, jonka jälkeen hanketiimi tekee valintapäätöksen soveltuvuuden perusteella.

Tapahtumiin osallistutaan omien voimavarojen mukaan; aktiivisimmille järjestetään viikoittaista toimintaa.

Tapahtumiin mahtuu kerrallaan rajoitettu määrä, joten niihin ilmoittaudutaan ja osallistujat valitaan ilmoittautumisjärjestyksen mukaan kuitenkin siten, että erityisen haluttuihin tapahtumiin (esimerkiksi purjehdukset) osallistumiskertoja on rajallinen määrä, jotta jokainen halukas pääsee mukaan niihin.

Jokaisessa purjehdus- tai retkitapahtumassa järjestetään ryhmäyttävä ennakkotapaaminen, jossa tutustutaan, käydään läpi tapahtuman kulku ja käsitellään mahdollisia pelkoja sekä turvallisen tilan periaatteet. Ennakkotapaamisissa laaditaan yhdessä syrjimättömyyssopimus.

Sekä tapahtumissa että niiden jälkeen järjestettävissä jälkitapahtumissa reflektoidaan perusteellisesti toimintaa, saatuja oppeja ja kehityskohtia.

Toimintamuodot

Y-Säätiö

- Merivalmennus: useamman päivän meriprosessit ja lyhyemmät purjehdukset (esim. Kuunari Helena, luotsikutteri Pitkäpaasi, pienveneet); sisältää purjehduksen, melonnan, retkeilyn ja yhteisölliset harjoitteet.
 - Maalla toteutettava seikkailukasvatus: vaellukset, kaikkina vuodenaikoina luonnossa selviytyminen ja luontoympäristön arvostaminen, tässäkin yksilölliset harjoitteet retkeily ja työpajat.
 - Yksilöohjaus ja jatkopolut: opintopolkujen ja työllistymismahdollisuuksien kartoitus, matalan kynnyksen reitit opiskeluun ja työhön sekä mahdollisuus suorittaa ammatillisten opintojen osia. Jiippi-hankkeessa luotiin yhteydet kolmeen ammatilliseen oppilaitokseen (Taitotalo, Stadin ammattiopisto, Step Ammattiopisto), joiden kanssa toteutettiin yhteistyössä osatutkintoja. Jokaisen kumppanin kanssa rakennettiin joustava ja sujuva yhteistyöpolku ja ilmoittautumisen käytäntö, joissa hankkeen ohjaajat olivat tukena.
- Merkittävä osa suoritetuista osatutkinnoista oli aiemmin kertyneen osaamisen näyttöjä, jotka toteutuivat hankkeen toimintaympäristössä. Polut johtivat hankkeessa myös kokonaisten ammattitutkintojen suorittamiseen.

Käytännön tuki ja varusteet

Kaikki toiminta on maksutonta, ja hankkeen tapahtumiin järjestetään laina- tai vuokravarusteita, toteuttajat vastaavat ruokahuollon järjestämisestä, nuoria osallistetaan retkillä ruuanvalmistukseen ja muihin käytännön järjestelyihin.

Osallistujan palvelupolku

- 1) Haku, haastattelu, hyväksyminen, kirjautuminen
- 2) Alkukartoitus (tausta, tarpeet, odotukset)
- 3) Nuoren kanssa yhdessä käsitellään fyysisen ja psyykkisen osallistumisvalmiutta eri tilaisuuksiin varmistaminen keskusteluin. On tärkeä tunnistaa, että osa nuorista on kovin epävarmoja valmiuksistaan tai heillä on joitakin rajoitteita, joiden on tarpeen olla etukäteen keskusteltu, jotta ohjaaja voi nuorta tukea ja auttaa riittävästi, jotta osallistuminen tukisi nuoren omia tavoitteita mahdollisimman hyvin.
- 4) Seurantatutkimuksen aloitus
- 5) Tutustumisryhmä/orientaatio (maalla)
- 6) Merivalmennus- ja seikkailukasvatusprosessit ja muu ryhmätoiminta
- 7) Yksilöllinen ohjaus (työhaku, koulutusneuvonta)
- 8) Seurantatutkimuksen lopetus, siirtyä palveluihin, työhön tai opintoihin.

Toimintaympäristö

Y-Säätiö

Toiminta toteutui ensisijaisesti luontoympäristöissä: aluksilla ja satamissa, järvi- ja jokivesillä, vaelluksilla pääkaupunkiseudun luonto- ja virkistysalueilla (mm. Nuuksiossa ja kaupunkipuistoissa sekä satunnaisesti kauempana sijaitsevilla kansallispuistoissa. Osa tilaisuuksista järjestettiin toteuttajien ja kumppaneiden sisätiloissa.

Merivalmennus edellyttää purjehduksen ja meriympäristössä toteutuvan nuorten ohjauksen erityisosaamista ja ympäristöjä, kun taas seikkailukasvatuksen elementtejä voidaan soveltaa monenlaisissa ympäristöissä. Siinä osaa saamisvaatimuksiin kuuluu erätaidot yksilöllisen ja ryhmäohjauksen lisäksi. Kaikessa työskentelyssä kohderyhmän kanssa on kyettävä huomioimaan osallistujien yksilölliset niin fyysiset kuin psyykkiset tuen ja avun tarpeet, ja on myös oltava taitoja selvittää näistä johtuvia osallistujien välisiä ristiriitoja ja muita kriisitilanteita monenlaisissa ympäristöissä.

Turvallisuus ja riskienhallinta

- Alkuhaastatteluissa ja tarkemmin tapahtumien ennakkotapaamisissa käsitellään tietoja terveydestä ja fyysisistä rajoitteista. Pyydetään kirjallinen osallistujalupa ja hätäyhteystiedot.
- Terveystiedot koskien merivalmennustapahtumia; aluksen päällikkö on merenkulkua koskevan lainsäädännön perusteella vastuussa matkustajista, ja siltä osin tulee vaaditut terveystiedot toimittaa. Tiedot tulee käsitellä salattuina ja poistaa välittömästi tapahtuman päätyttyä
- Aluskohtaiset turvallisuusohjeet, pelastusvarusteet, käsitellään erityisesti veden varaan joutumiseen liittyvät toimintaohjeet. Suositeltavaa on toteuttaa MOB-harjoituksia (Man over board). Käsitellään kaikki vastuuroolit selkeästi.
- Kaikkiin tapahtumiin laaditaan turvallisuussuunnitelmat. Nämä sisältävät yhteystietoja, riskianalyysia ja toimintaohjeita.
- Ohjaajilla tulee olla hätä- ja ensiapukoulutus

Omien harrastuspolkujen tukeminen

- Omatoimisen retkeilyyn tarjotaan opastusta ja apua edullisten varusteiden hankintaan ja ohjeistusta ja kontakteja lainaamiseen ja kohtuuhintaiseen vuokraamiseen. Esitellään helposti saavutettavia retki- ja vaelluskohteita ja opastetaan luonnossa liikkumisessa.
- Omatoimiseen veneilyharrastuksen jatkamiseen avataan polkuja järjestämällä koulutusta ja kontakteja sekä esittelemällä edullisia veneilyvaihtoehtoja.
- Ilmaisutaidon ja vuorovaikutustaitojen harjoittelua
- Vertaistuki ja yhteisön rakentaminen: turvallinen nuorten aikuisten yhteisö ja tukiverkosto. Tuetaan yhteisöjen jatkotoimintaa

Osallistaminen toiminnassa

- Vertais- ja kokemusasiantuntijakoulutus: sitoutuneet osallistujat voivat kouluttautua vertaisohjaajiksi. Koulutus sisältää vertaisohjaajaprojektin, joka voi olla esim. ohjauskokonaisuus ammattiohjaajan työparina
- Toimintakäytänteiden dokumentointi ja levittäminen: oppaat, koulutusmateriaalit ja työpajat.
- Osallistujille määritetään vastuualueita viestintään, esim. somesisällöt olivat Jiippi-hankkeessa pääsääntöisesti osallistujien tuottamaa. mukaan ottaminen Myös seurantatutkimuksessa oli vahvasti osallistava ote, ja puolistrukturoiduissa kyselylomakkeissa ja haastatteluissa oli tilaa avovastauksille.
- Kansainvälinen toiminta: Jiippi-hankkeessa järjestettiin kaksi Erasmus+nuorisovaihtomatkaa ja niiden vastavierailut, joiden yhteydessä projektitiimi ja osallistujat järjestivät ohjelmaa Suomessa.

Saavutettavuus, yhdenvertaisuus ja osallistavuus

Toiminnan tulee olla maksutonta ja mahdollisimman saavutettava; huomioidaan kieli-, kulttuuri- ja erilaiset toimintakykyyn liittyvät tarpeet. Tutustumisvaihe ennen merireissuja mahdollistaa räätälöidyn osallistumisen. Ennen toimintoja laaditaan ja allekirjoitetaan yhdessä syrjimättömyyssopimus.

Yhteistyö ja ulkoistettavat palvelut

Merivalmennus ja purjehdustoiminta voidaan osittain hankkia ostopalveluna. Hankkeessa hyödynnettiin myös paikallisten vapaaehtoisten järjestöjen yhteistyötä. Koulutus- ja työllistämiskumppaneina toimivat ammatilliset oppilaitokset, työllisyyspalvelut ja -järjestöt. Tarvittaessa voidaan perustaa apuvarusteiden laina-verkosto ja hyödyntää vapaaehtoismentorointia.

Budjetointi ja resurssit

Keskeiset kustannuserät: henkilöstökulut (ohjaajat, koordinointi, tutkija), laivakulut (vuokrat, polttoaine, miehistö), vakuutukset ja turvallisuus, varusteet, matkakulut, tapahtumien ruokailukustannukset, tilavuokrat, koulutus ja tiedotus sekä seuranta ja arviointi.

Materiaalit, levitys ja juurrutus

Y-Säätiö

Toimintakäytännöt on dokumentoitu opas- ja koulutusmateriaaleiksi sekä työpajamateriaaleiksi, joita levitetään yhteistyötahoille ja sidosryhmille.

Jiippi-hankkeen keskeisimmät juurtumistavoitteet toteutuivat siten, että hankkeen myötä syntyi siitä riippumattomia yhteisöjä, esimerkiksi nuorten säännölliset tapaamiset toteuttajien tiloissa, omatoimiretkelyryhmä ja purjehdusyhdistys.

Lisäksi opinnollistaminen eli ei-muodollinen oppiminen menetelmänä on hankkeen myötä vakiintunut päätoteuttajan muiden palveluiden toimintamuodoiksi ja sitä on esitelty mm. THL:n tilaisuuksissa.

Seurantatutkimuksen tuloksia, tutkimusraporttia ja muuta hankkeessa syntynyttä aineistoa esitellään alan tilaisuuksissa ja toteuttajien verkkosivuilla. Erityisesti merivalmennuksen osalta hankkeen myötä syntynyt aineisto on kansainvälisestikin merkittävä.

Seurannan tuloksia ja johtopäätöksiä

Jiippi-hankkeen arviointitutkimuksen (Saija Turunen 2026) mukaan hankkeen keskeinen vaikutus on osallistujien kokemuksellisissa ja prosessimaisissa muutoksissa: kuulumisen tunteen, minäpystyvyyden, toimijuuden ja hyvinvoinnin kasvu, jotka muodostavat perustan myöhemmille siirtymille koulutukseen tai työelämään. Vaikuttavuutta selittävät mekanismit ovat yhteisöllisyys, kokemuksellinen oppiminen (mm. merivalmennus), turvallinen haastaminen, reflektio ja monialainen henkilöstö. Muutokset ilmenevät ensin kokemuksellisinä ja voivat kumuloitua rakenteellisiksi siirtymiksi, mutta välittömät koulutus- ja työsiirtymät eivät koske kaikkia osallistujia.